

ПРИРОДНИ ЖИВИ СВЕТ МАЂАРСКЕ

(ПОНАВЉАЊЕ – СИСТЕМАТИЗАЦИЈА)

ЖИВИ СВЕТ НАШЕ ДОМОВИНЕ

1. Каквим активностима је човек, који се настанио на просторима Мађарске променио стари, природни живи свет? Анализирај цртеж на 6. страни уџбеника и наведи поједине активности правилним редоследом.

- а) _____ б) _____
в) _____ г) _____
д) _____ њ) _____

2. Какве природне животне заједнице имамо у Мађарској? Од наведених подвучи одговарајуће.

Листопадне шуме, полупустиње, реке и језера, планински пашњаци (ливаде), травнате пустаре, паркови, воћњаци

БИЉНИ СВЕТ ШУМА

1. Какве шуме се налазе у Мађарској? Где су се формирале? Окарактериши поједине шуме. Испуни табелу. (Помоћи ће ти 8. страна уџбеника.)

Тип шуме	У којим областима су се формирале?	Карактеристике шуме

2. Бирај међу сликама (цртежима) са 4. странице. Које биљке граде ниво крошње, ниво жбуња и ниво зељастих биљака? Бројеве упиши у одговарајуће поље табеле.

Нивои листопадне шуме	Биљке
Ниво крошње	
Ниво жбуња	
Ниво зељастих биљака	

ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ ШУМА

1. Бирај међу сликама (цртежима) са 4. странице. Која животиња набавља храну и проналази склониште у нивоу крошњи, нивоу жбуња и нивоу зељастих биљака? Бројеве упиши у одговарајуће поље табеле.

Нивои листопадне шуме	Животиње
Ниво крошње	
Ниво жбуња	
Ниво зељастих биљака	

2. Групиши животиње на основу исхране. Одговори бројевима слика (цртежа) на страни 4.

- Биљоједи: _____
- Месоједи: _____
- Сваштоједи: _____

3. Састави ланац исхране карактеристичан за живи свет шума.

а) _____

б) _____

ЖИВИ СВЕТ ЛИВАДА

1. Означи наведене тврдње тако да оне буду истините. Користи следеће знакове: > већи, више, < мањи, мање.

Сунчеве светлости на ливади има _____, него у лишћарској шуми. Количина водене паре ваздуха на ливади _____, него у нивоу зељастих биљака лишћарских шума. Засенчених простора је на ливади _____, него у буковој шуми. На ливадама има _____ скровишта за животиње, него у хрстовим шумама. Ветра је на ливади _____, него у лишћарској шуми.

2. Навели смо карактеристике биљака сувих и влажних ливада. Именуј биљке. Упиши бројеве у поље испод одговарајуће биљке.

1. има жиличasto (паралелно) корење, 2. ризом (стабло) је усправан, 3. опрашује се помоћу ветра, 4. вишегодишња биљка, 5. дикотиледона биљка, 6. има сламнату стабљику, 7. опрашују је инсекти, 8. на ваљкастом стаблу има бочне огранке, 9. има лист са паралелном нерватуром. 10. лист има осовинску нерватуру, 11. биљка бесцветница, 12. стабљика је четвороугаона, 13. нема покровне листове, 14. има главно и бочно корење, 15. ниска трава, 16. висока трава, 17. лист има назупчене ивице, 18. има рашчлањене листове, 19. ивица листова је оштра, 20. размножава се спорама, 21. монокотиледона биљка, 22. има покровне листове

3. Који ливадски ланац исхране је правилан? Заокружи одговарајуће слово.

- а) мочварна преслица – белоушка – бела рода
- б) јеж – жаба крастача – бела рода
- в) власеница – италијански скакавац – сиви гуштер
- г) ливадски шаш – мочварна преслица – тршчана ливадарка
- д) италијански скакавац – сиви гуштер – шишмиш

ЖИВИ СВЕТ ВОДА И ОБАЛА

1. Сакупи еколошке (природне) факторе вода и обала. Допуни реченице следећим појмовима.

спорије, топлоту, ветар, копно, светло, хлади, температура, колебање температуре, влажан, гушћа, испарава, језера, раствореном стању

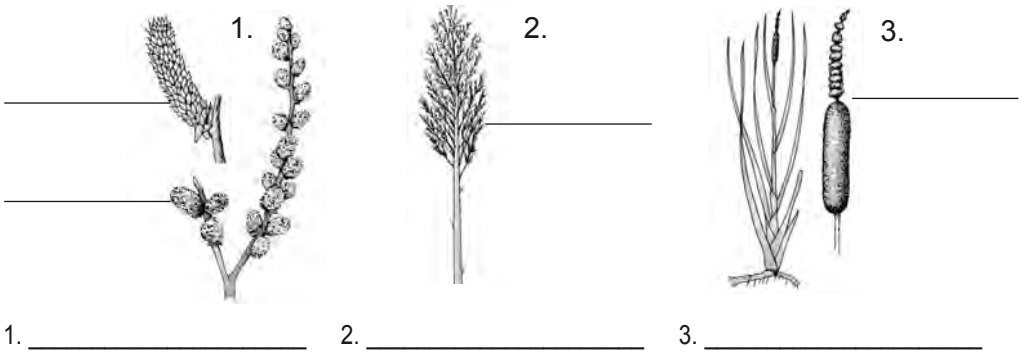
На обали и на површини воде много је _____. Вода се _____ загрева него _____ и ваздух, али се спорије и _____. Вода упија и депонује _____. У води је равномернија _____. Дневно _____ није значајно. На обали скоро увек дува _____. Површина река и потока стално _____, због тога изнад водене површине и на обали ваздух је увек _____. Вода је _____ од ваздуха. У води су минералне соли, угљен-диоксид и кисеоник у _____.

2. На основу наведених особина одреди име биљака.

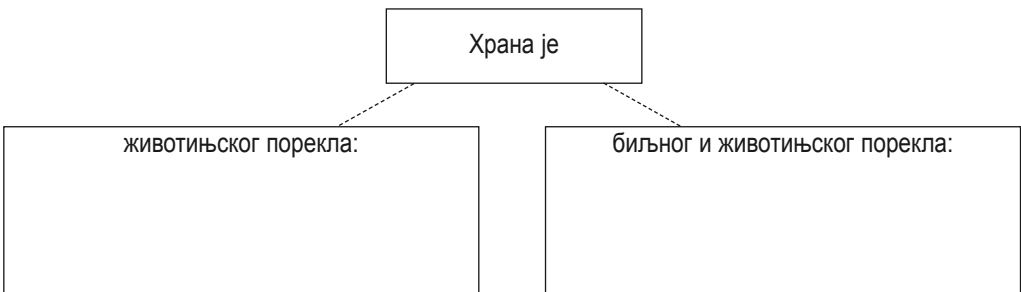
1. Из стабла једна једина нит корена виси у воду, 2. Корење пушта на дну, 3. Грађена је од једне једине ћелије зелене боје, 4. Цветови биљке имају зелени перигон, 5. Има свуда исту грађу тела, 6. Стабло се распростире на површини воде, 7. Има облик нити, 8. Биљка се опрашује помоћу воде, 9. Немају корен, стабло, лист и цвет, 10. Цветница је, 11. Голим оком се не види, 12. Велика је свега неколико милиметара, 13. Размножава се деобом

Особина	Име биљке	Особина	Име биљке
3, 9, 11, 13		2, 4, 8, 10	
5, 7, 9, 13		1, 6, 10, 12	

3. Допуни цртеже листовима биљака. Напиши називе биљака и њиховог цвата (цвета).

4. Групиши познате животиње вода и обала на основу исхране. Упиши име животиња у одговарајуће поље.

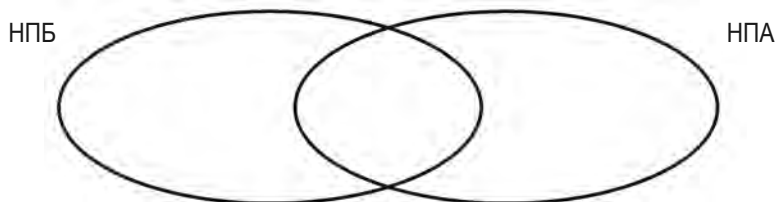

ОБРАДА ТЕКСТОВА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА

1. Погледај у уџбенику мапе националних паркова Мађарске. Одговори на питања.

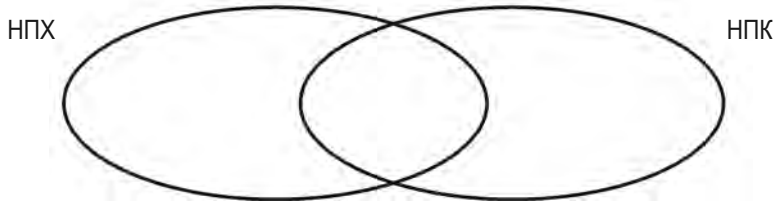
- Колико има националних паркова у Мађарској? _____
- Део ког националног парка је Балатон? _____
- Кроз које националне паркове протиче Дунав? _____
- Кроз које националне паркове протиче Тиса? _____
- Који национални парк се наставља у другој држави? _____
- Наведи националне паркове где је главни задатак заштита планинског живог света?
_____
_____
- Наведи националне паркове где је главни задатак заштита живог света Алфелда?
_____
_____

2. Разврстај у скупове неколико важних карактеристика Националног парка Бик и Националног парка Агтелек.

а) изграђен је од седиментних стена, б) карстне/кршне појаве, в) заштићени облици стена, г) карстне/кршне пећине са сталактитима, д) фосилне ископине/остац прачовека, ђ) чува планински живи свет, е) црна рода, ж) пећинске животиње, з) птице грабљивице (нпр. орао крсташ), и) пегави даждевњак, ј) дивља мачка и рис, к) од прастарих времена повезани шумски предео

3. Разврстај у скупове неколико важних карактеристика Националног парка Хортобађ и Националног парка Кишкуншаг.

а) површина је формирана радом река и ветра, б) слатинаста животна станишта, в) заштићени облици живог песка, г) живи свет је промењен након регулисања река, д) дропља, њ) чува водена и мочварна животна станишта, е) Апајпуста, ж) служи за гнежђење и сјатиште (окупљање) заштићених водених птица, з) плитка слатинаста језера, и) територију националног парка формирале су поплаве река, ј) низијске (Алфелд) храстове шуме богате заштићеним врстама, к) праборовица у Бугацу, л) охатске шуме, љ) пешчана животна станишта, м) прастаре домаће животиње (сиво говедо, овца рацка), н) на једном делу територије врши се испаша (напасање) стоке.

4. У текстовима уџбеника пронаћи чувене крајолике, регионе два национална парка. Провери и у географском атласу.

Национални парк Ферте-Ханшаг:

- _____
- _____

Национални парк Балатон-Фелвидек:

- _____
- _____
- _____

5. Која је улога Малог-Балатона у животу/постојању Балатона? Напиши укратко.

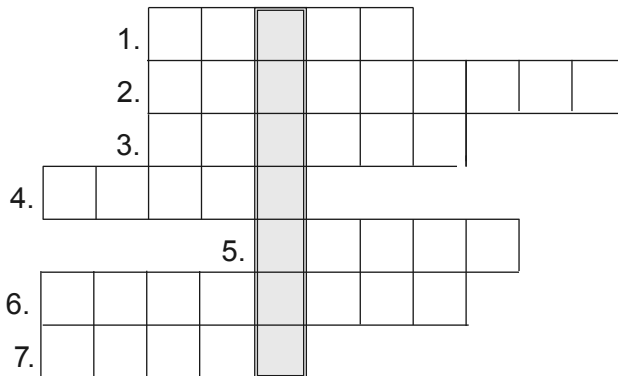

---

6. Реши укрштеницу.

1. Највећи глодар у Мађарској који гради бране.
2. Пећински украс који виси са плафона или зидова.
3. Крупни сваштојед који понекад из Словачке залута у Национални парк Агтелек.
4. Познат новонастањен сисар у Националном парку Криш-Мориш.
5. Птица која је симбол Националног парка Ферте-Ханшаг.
6. Једина сачувана пространа пустара или степа средње и западне Европе.
7. Полуострво на Балатону и део Националног парка Балатон Фелвидека.

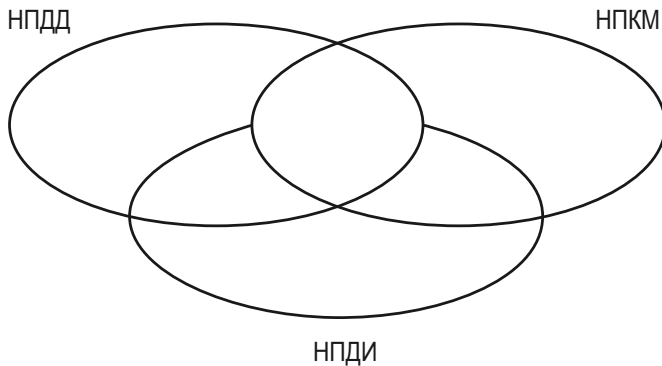
Решење: _____

7. Најмлађи национални парк Мађарске је Национални парк Ершег. Уз помоћ уџбеника напиши најважније карактеристике.

- Година оснивања: _____
- Симбол: _____
- Облици рељефа: _____
- Флора и фауна (биљни и животињски свет): _____
- Етнолошка/етнографска вредност: _____

8. Разврстај у скупове неколико важних карактеристика Националног парка Дунав-Драва, Националног парка Криш-Мориш и Националног парка Дунав-Ипељ.

а) заштита животних станишта Алфелда, б) резерват дропљи, в) заштита планинских животних станишта, г) водолавне шуме, д) слатинаста језера, њ) степски соко, е) највећим делом букове и храстове шуме, ж) видре, з) ждралови, и) колоније корморана, ј) подручја изложена великим еколошким оштећењима, к) водолавно мочварно подручје, л) једно од омиљених места окупљања европских птица селица, м) шума у Геменцу, н) долина Ипеља, њ) Бело језеро код Кардошкута, о) животно станиште велике дивљачи

Свет око нас:

ИСПИТИВАЊЕ ЖИВОГ СВЕТА НАШЕ ОКОЛИНЕ

1. Посећена територија: _____

2. Фактори околине карактеристични за територију: _____

3. Наведи биљке и животиње које си препознао: _____

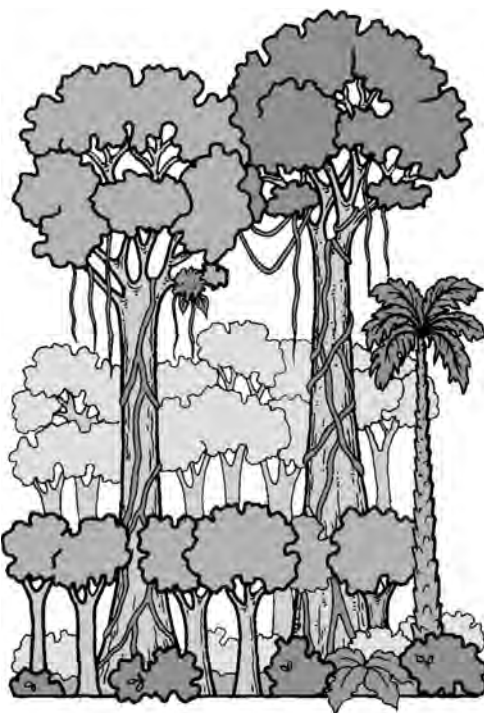
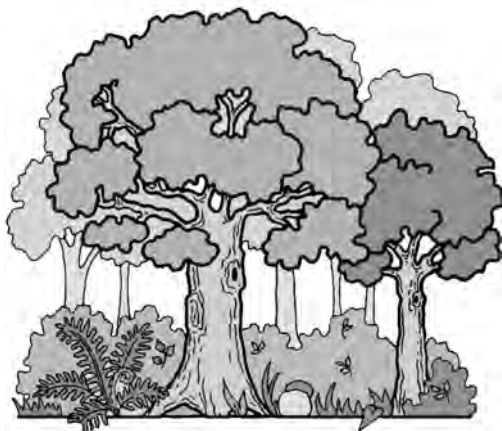
4. Које су доминантне биљке предела/крајолика? _____

ПРИРОДНИ ЖИВИ СВЕТ ДАЛЕКИХ КРАЈЕВА

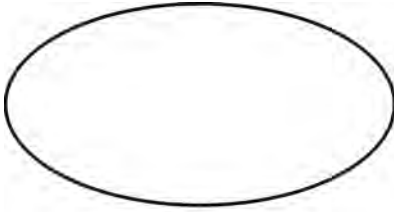
БИЉКЕ ТРОПСКИХ ПРАШУМА СВАКОДНЕВНИХ КИША

1. Групиши наведене карактеристике/особине климе у зависности од тога да ли су услов за формирање храстових шума или тропских прашума. Упиши бројеве на линију испод слике одговарајуће шуме.

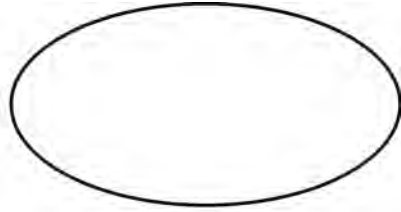
1. годишња количина падавина достиже 600 мм, 2. годишњи просек падавина је изнад 1.500 мм, 3. има 4 годишња доба, 4. нема годишњих доба, 5. ваздух је стално топао и влажан, 6. мањи део падавина пада у облику снега, а већи део пада у облику кише, 7. велико је годишње колебање температуре, 8. формира се на подручју са континенталном климом, 9. расте и развија се на територијама са екваторском (тропском) климом, 10. распоред падавина је равномеран, 11. ваздух садржи мало влаге, 12. има мало сунчеве светлости, 13. има много сунчеве светлости

2. Шта је карактеристично за храстове шуме наше домовине и за тропске прашуме свакодневних киша? Бројеве упиши у одговарајуће скупове.

храстове шуме

тропске прашуме

1. биљке брзо расту, 2. много је шумског покровног биља/приземне вегетације, 3. зимзелена је, 4. зими опада лишће са дрвећа, 5. Висина дрвећа премашује 30 т, 6. и на тлу цвета цвеће, 7. цвеће расте и на стаблу дрвећа, 8. добро осветљена ретка шума, 9. крошња се затвара на више нивоа, 10. неке биљке продиру у висину хватајући се за гране дрвећа, 11. на нивоу жбуња и грмља живе биљке које воле светлост

3. Заврши започете реченице.

Корење пушта у тлу/земљишту и користи стабло и грање дрвећа _____

_____

Живи у крошњи, светло _____

_____

4. Зашто је мала количина/садржај хранљивих материја у земљишту тропских прашума свакодневних киша?

а) _____

_____

б) _____

_____

ЖИВОТИЊЕ ЈУЖНОАМЕРИЧКИХ ТРОПСКИХ ПРАШУМА СВАКОДНЕВНИХ КИША ЖИВОТ У НИВОУ КРОШЊИ

1. Од следећих тврдњи подвуци оне које се односе на колибрића.

1. *ситног је раста*, 2. *живи у јату*, 3. *хвата се ногом и кљуном*, 4. *потпомаже опрашивање биљака*, 5. *горњи део кљуна је кукаст*, 6. *има цеваст кљун*, 7. *сиса цветни нектар*, 8. *храни се семенкама и воћем*, 9. *величине је ласте*, 10. *прави неподношљиву буку, гласно урличе*

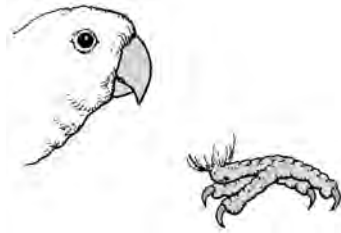
• Именуј другу животињу _____

2. Цртежи приказују ногу и главу две врсте птица. Повежи линијама оне које припадају истој врсти и напиши име на одговарајућу линију. На другу линију напиши где живе дате птице, а на трећу линију напиши чиме се хране.

1.

2.

1. Име птице: _____

• Животно станиште _____

• Храни се _____

2. Име птице: _____

• Животно станиште _____

• Храни се _____

3. Изабери оне тврдње које су истините за мајмуна дрекавца. Словом И обележи уколико је тврдња истинита, а словом Н уколико је неистинита.

_____ а) Мајмуни дрекавци су човеколики мајмуни.

_____ б) Мајмуни дрекавци живе у паровима.

_____ в) На екстремитетима имају пет прстију који се завршавају ноктима.

_____ г) Мајмун дрекавац свој реп користи као екстремитет за хватање.

_____ д) Тело им је прекривено жутом и сивом длаком.

_____ њ) Мужјаци својим урликањем обележавају и штите границе свог животног простора.

_____ е) Њихов глас/урликање се чује и до 10 километара.

4. Подвуци оне тврдње које доказују да се организам мајмуна дрекавца прилагодио начину живота у крошњи дрвећа.

Дугачки екстремитети за хватање, велике очи које гледају унапред, длака разних боја, стварање галаме/буке, лагано/лако тело, реп за хватање, пљоснато лице, вешто кретање

• Допуни реченице:

Животиње, које живе у групама у крошњи дрвећа вешто _____.

Упадљиво _____ сигналама

одржавају везу једно са другим.

5. За ког паука су карактеристичне наведене особине? Одговори бројевима. Заокружи бројеве оних тврдњи које се односе и на паука крсташа и на обичног птичјег паука. Прецртај оне тврдње које се не односе ни на једног од њих.

• паук крсташ: _____

• обичан птичји паук: _____

1. чланконожац/зглавкар, 2. делови тела: глава, груди и трбух/задак, 3. има целицире, 4. плете/преде мрежу, 5. има 4 пара чланковитих ногу, 6. тело се дели на главеногрудни део и трбух/задак, 7. има ноге на трбуху/затку, 8. првенствено се храни инсектима, 9. лови и мање кичмењаке, 10. лови ноћу, 11. има чврст крилни поклопац, 12. има три пара чланковитих ногу

ЖИВОТИЊЕ ЈУЖНОАМЕРИЧКИХ ТРОПСКИХ ПРАШУМА СВАКОДНЕВНИХ КИША ЖИВОТ У ПОЛУТАМИ

1. На основу површине два кутњака установи:

• На који начин исхране указује?

а) _____ б) _____

• За коју животињу тропске прашуме је карактеристичан?

а) _____ б) _____

2. Допуни следећи ланац исхране.

_____ → мајмун дрекавац → _____

3. Помешали смо особине белоушке и анаконде. Направи ред. Напиши бројеве поред имена животиња (уџбеник ће ти помоћи).

1. брзо клизи, 2. ноћу оживи, 3. сјајно плива, 4. полаже јаја са меком љуском, 5. плен прогута/гута у целини, 6. пресвлачи се, 7. гмизавац, 8. дише плућима, 9. има огромну снагу, 10. дању се одмара савијена на дрвету, 11. лови рибе и жабе, 12. хвата сисаре и птице, 13. плен смрска/здроби, 14. са сувих крљушти спољашњег омотача вода се слива, 15. има крљушти са шареним цртежима

• Анаконда: _____

• Белоушка: _____

4. Иза наведених тврдњи напиши слово „Ј” ако се односи на јагуара, слово „Д” ако се односи на мајмуна дрекавца, а слово „А” ако се односи на анаконду.

Савијају се на дрвећу ____, ретко силази са дрвећа ____, има дугачке екстремитете ____, велика/крупна мачка ____, док расте, пресвлачи се/пресвлачи се за време раста ____, ноћу урла ____, хвата се репом ____, здружи/смрска плен ____, има звучни мехур ____, плен гута у целини/цео плен гута ____, сваштојед је ____.

5. Окараактериши јагуара.

- Животно станиште: _____
- Величина: _____
- Облик тела/телесна грађа: _____
- Екстремитети: _____
- Храни се: _____
- Размножава се: _____

6. Допуни следећи ланац исхране.

- а) воће → _____ → _____
- б) _____ → птици паук → _____

7. Напиши имена оних животиња тропских прашума свакодневних киша, које ти познајеш, а до сада још нису наведене.
